

PODACI O USTANOVI/ŠKOLI	PODACI O AUTORIMA/AUTORKAMA
Naziv škole: OŠ „Tanasko Rajić“	Katarina Čutović, profesorka geografije i Biljana Mihailović, profesorka biologije
Mesto, opština: Čačak, Čačak	
Školska uprava: Čačak	
Geografija i biologija za sve: primer dobre prakse u OŠ „Tanasko Rajić“, Čačak	
Ključne reči: osnovna škola, spektar autizma, geografija, biologija	
Opis primera dobre prakse	
<p>Učenik N.J. ima 13 godina i ide u VIII razred OŠ “Tanasko Rajić” u Čačku. Živi u porodičnoj kući sa oba roditelja i starijom sestrom. U kući su još baba, deda i tetka. U prvi razred krenuo je sa sedam godina i prva četiri razreda je učio u izdvojenom odeljenju u Trbušanima. Još od prvog dana u školi pokazuje određene oblike specifičnog ponašanja koji se ogledaju u tome što na časovima nije u mogućnosti da sedi u klupi. On često maše rukama, okreće se, ustaje, šeta, previše glasno govori, ponavlja određene reči ili delove rečenice. Van učionice, u školskom dvorištu trči, penje se na školsku ogradu, ponekad je čak i agresivan prema drugim učenicima. Stalno je u pokretu. Kako bi uočene oblike ponašanja ublažila i svela na socijalno prihvatljiv oblik, učiteljica je u odeljenju počela da razgovara o lepom ponašanju, o prijateljstvu, o pomoći drugu kada mu je potrebna i sl. Pored rada sa odeljenskom zajednicom, učiteljica je organizovala i dodatni individualni rad sa učenicom koji se odvijao posle časova. Nastojala je da ga stalnim pohvalama motiviše za rad, i vodila je računa da u radu sa njim ne koristi kazne i kritike koje su loše uticale na njegovo ponašanje i njegov rad na času. Uspostavila je dobru saradnju i sa roditeljima koji su kod kuće radili sa učenicom u skladu sa njenim uputstvima i sugestijama (kako da vežba obrađene sadržaje za školu, da uči delove teksta, ...). Svi preduzeti koraci su počeli da daju rezultate tako da je do kraja 4. razreda učenik postao mnogo sigurniji prilikom usmenog odgovaranja, bolje je razumevao sadržaje koji se obrađuju na časovima i ostvarivao je bolji kontakt sa svojim drugovima.</p> <p>U petom razredu prelazi u matičnu školu u odeljenje koje je formirano mešanjem učenika iz različitih odeljenja. Prvih meseci petog razreda učenika su u školu dovozili roditelji, ali je kasnije počeo da dolazi autobusom sa sestrom koja je godinu dana starija od njega.</p>	

Na početku petog razreda retko je učestvovao u zajedničkim aktivnostima. Ustajao je sa mesta u toku časa, nije slušao instrukcije nastavnika i odbijao je da izvrši zadatke (posebno na poslednjim časovima u popodnevnoj smeni). Pažnja mu je bila kratkotrajna. Govorio je brzo i glasno, izbegavajući da gleda sagovornika u oči. Rečnik mu je prosečan, veoma često u toku časa ponavlja iste reči ili rečenice. Na pitanja odgovara jednom rečju, pokretima glave, kratkom rečenicom ili pitanja u potpunosti „ignoriše“. Učenik se raduje svakoj pohvali.

Pri obradi i utvrđivanju novih sadržaja potrebno mu je više vremena nego drugoj deci. Ako aktivnosti odgovaraju njegovim interesovanjima učenik je duže miran, usredsređen je, zainteresovan i raspoložen za rad na času.

Čita sporo uz povremenu podršku. Ne prati čitanje druge dece. Piše štampanim i pisanim slovima. Samostalno pisanje je otežano, zavisi od trenutne njegove pažnje i uvek mu je potrebna podrška. Broji do 100 i poznaje brojeve do 1000. Računa uz didaktički materijal (sabira i oduzima jednocifrene i dvocifrene brojeve). Zna da broji na engleskom do 20 i na italijanskom do 50. Radi u paru i grupi.

Na početku petog razreda za učenika je izrađen IOP-2 iz svih nastavnih predmeta. U nastavku ćemo predstaviti neke metode rada, materijala i učila iz geografije i biologije koji su se pokazali kao uspešni u radu sa ovim učenikom.

Geografija (primeri iz prakse):

Učenik je u nižim razredima osnovne škole naučio da čita i piše uz pomoć geografske karte što je u mnogome olakšalo rad u petom razredu iz predmeta Geografija.

V RAZRED: Na samom početku petog razreda u radu sa ovim učenikom koristila sam geografske slagalice za obradu kontinenata i okeana. Jedna od tih slagalica je i „*Atlas Sveta u slikama - 6 slagalica*“. Slagalice se sastoje do 70 delova koje treba sklopiti u sliku. U početku učeniku je trebalo više vremena, nekada čak i dva časa, da bi sklopio složeniju slagalicu, ali kako je vreme odmicalo slagalice je sve brže sklapao i to sam, bez moje pomoći. Nakon uspešno složene slagalice usledila bi i pohvala koja je pozitivno uticala na učenika, što se najbolje videlo po njegovoj motivisanosti za dalji rad i želji da sklapa nove slagalice. Nakon ovakvog načina obrade gradiva učenik je znao da nabroji sve kontinente i sve okeane koje smo učili i to kako putem usmenog odgovaranja tako i putem testa.

Kako je ovaj vid obrade gradiva pomoću slagalice imao pozitivan ishod i učenik pokazao veliko interesovanje za obradu novih sadržaja iz geografije, sa učenikom sam i nastavnu jedinicu Vulkani obradila na isti način. Učenik je slagao slagalicu „Vulkani“ – unutrašnja građa vulkana i dešavanja u blizini vulkana pri erupciji. Kako je ova slagalica imala 70 nepravilnih delova, bilo je i teže složiti ih u sliku. Na početku je to trajalo i do dva časa, ali po istom principu - vežbom i upornošću učenika slagalica je nakon nekoliko časova bila uspešno složena ali i detaljno opisana. (Taj opis se odnosio

na prepričvanje – Šta se dešava pri erupciji vulkana u njegovom okruženju.)

Unutrašnju građu Zemlje sa učenikom sam obradila korišćenjem plastelina. Učenik je imao zadatak da od plastelina različitih boja (crvena, narandžasta, braon, plava) napravi kuglicu koja od jezgra vodi do površine Zemlje.

VI RAZRED: U šestom razredu smo obrađivali Evropu. Kako bi učenika zainteresovala za rad, od hamera sam napravila drvo sa pet grana. Stablo je predstavljalo Evropu, a svaka grana po jednu regiju Evrope. Učeniku sam dala šablon lista koji je on koristio da na svakom času iscrta i izreže po jedan list na kome je pisao naziv države Evrope koju smo obrađivali na tom času. Za svaku regiju je koristio drugačiju boju papira za izradu listova što mu je znatno olakšalo da na časovima utvrđivanja odredi kojoj regiji pripada koja država. Na kraju školske godine dobijen je pano - drvo „Evropa“ koje i danas krasi naš kabinet iz geografije.

Drvo „Evropa“

Biologija (primeri iz prakse):

Sa N.J. se družim već treću godinu. Ono čega sam bila svesna od samog početka u radu sa njim, bilo je, da je potrebno da pridobijem njegovo poverenje. Možda mi je priroda mog predmeta išla na ruku, tako da je njegov ulazak u kabinet bio impresivan – tu je akvarijum, insektarijumi, slike i modeli, ... Ali ono što mu je privuklo pažnju bio je pano “Mladi biolozi” gde su diplome učenika sa takmičenja, a jedna od njih je i njegove sestre koju je morao da dodirne i kaže da je to njegova sestra. Kada je imao potrebu da ustane sa mesta nisam ga u tome sprečavala, dozvoljavala sam mu da nesmetano prošeta do akvarijuma, do panoa sa diplomama i slično. Sve to mi je pomoglo da polako ali sigurno pridobijem njegovo poverenje.

Rad sa njim je uglavnom individualan, ponekad u paru. Dobro reaguje na metode zasnovane na posmatranju i pokazivanju. Kod pismenih provera, pitanja su kratka – tipa izbaci uljeza, zaokruži tačan odgovor, obeleži, poveži i sl.

Voli pohvale. Pomaže mi u održavanju akvarijuma, pomaže mi da donesem modele iz ormara za demonstraciju, kači zidne slike.

U **V razredu** sam građu ćelije obradila **korišćenjem plastelina**. Dobio je zadatak, da korišćenjem zadatih boja plastelina izvađa poluloptu gde će se videti građa: braon boja za ćelijsku membranu, crvena za citoplazmu i žuta za jedro. Pomoću plastelina naučili

smo i oblike korena i bakterija. Koristila sam plastičnu tacnu na kojoj su stajale zalepljene trakice sa nazivima korena (a kasnije i bakterija), gde je on trebalo da izvaja oblike korena i da ih stavi na mesta ispod trakica sa odgovarajućim nazivima.

Da bi naučio građu cveta, koristila sam **grupni rad**, gde je učenik sve aktivnosti radio zajedno i identično sa ostalom decom. Svako dete u grupi je dobilo po cvet, pribor i uputstvo za rad. Zadatak je bio da razdvoje delove cveta, zalepe ih na karton i obeleže. Nakon toga je sledilo izveštavanje, svaka grupa objašnjava građu cveta, objašnjavajući zašto nedostaju pojedini delovi. Radeći u grupi N.J. je bio aktivan i zadovoljan. Pridržavao se pravila rada u grupi, prihvatao pomoć drugara da što bolje odradi zadatak. Naučio je da prepoznaje delove cveta prema boji i obliku: krunični listići – crveni, prašnici – žuti, tučak – kao vazna, čašični kao čaša, cvetna drška – zelena.

U **VI razredu** bavili smo se životinjama. Da bih proverila da li je i u kojoj meri savladao sadržaje o mekušcima, koristila sam **ljušturu puževa i školjki**. Zadatak je bio da u posebnu posudu izdvoji ljušturu puževa, a u posebnu ljušturu školjki. Nije odmah mogao da ih razlikuje, pa je tražio pomoć od mene. Pokazala sam mu da prstima prati spiralu kod ljušture puža, što će mu omogućiti da je razlikuje od ljušture školjki. Kada je na kraju uspeo bio je srećan. Nakon toga ih je lepio na hamer, rad je pohvaljen i krasi naš kabinet.

Da savlada raznovrsnost insekata koristila sam **kartice sa različitim slikama insekata i kartice sa imenima insekata**. Zadatak je bio da koristeći kartice sa imenima vrsta, poveže ime vrste sa odgovarajućom slikom insekata. Prvo je na stolu poređao slike insekata na levu polovinu, a kartice sa imenima ispod. Onda je uzimao sliku insekta, naglas je govorio i tražio potvrdu od mene. kada bi dobio moju potvrdu za tačnost, lepio je karticu na papir. Da ne bi remetio pažnju ostale dece i rad, dogovorili smo se da kada mu treba moja pomoć, podigne dva prsta i ja ću doći. Prihvatio je to. Nije uspeo sve da odradi tog časa, pa je poneo kući da uradi za domaći. Sledećeg časa je doneo rad, pokazao ga i ispričao nam priču koju je čuo od dede, kako pčela daje med. Svi smo mu aplaudirali, pohvalili ga, a on je bio nasmejan i zadovoljan, što je pozitivno uticalo na njegovo samopouzdanje.

Za proveru usvojenosti sadržaja o gmizavcima koristila sam **rad u paru**. Dobio je **slagalicu od 12 delova**, pri čemu se dobije slika sa 10 pitanja o gmizavcima. Zadatak je da složi slagalicu i otkrije sliku sa pitanjima. Pomoć u traženju odgovora pruža mu učenik sa kojim radi u paru. Bio je aktivan u slaganju slagalice, a prihvatio je i pomoć svog para u traženju odgovora.

Pošto voli da crta, u **VII razredu** građu sistema organa za varenje precrtava iz udžbenika i obeležava, a narednog časa dobija isečene slike sa organima koje treba da složi prema redosledu građe sistema organa za varenje.

Organizacija časa podrazumeva detaljnu izradu pripreme kao i pripremu potrebnog didaktičkog materijala.